

4161/2678

Az Iskolai Filmintézet diafilm sorozata

185. sz.

IDŐSZAKI SAJTÓNK TÖRTÉNETE 1705-TŐL 1848-IG

I. RÉSZ.

Irodalomtörténeti sorozat: 62.

Bevezetés:

A magyar időszeri sajtó történetének fontosabb dokumentumait vizsgáljuk a következő képek során. Külön diafilm-sorozat tárgyalja a magyar napisajtó, a magyar ujság történetét. Ezuttal tehát csak az időszeri sajtóról lesz szó.

A magyar időszeri sajtó s egyáltalán sajtónk történetét 1705-től Rákóczi Mercurius Hungaricus című kiadványának megjelenésétől számítjuk. Bevezetőül tehát megnézzük ezt a sajtóterméket és még néhány olyan kiadványt, amely az első magyar irodalmi folyóirat megjelenése előtt került forgalomba.

1. A Mercurius Hungaricus 1705. évi május 30. száma és II. Rákóczi Ferenc arcképe Mányoki Ádám-tól

Az első magyarorszeri időszeri sajtótermék egyik számának első oldalát és az azt kiadó II. Rákóczi Ferencet ábrázolja képünk.

Ezt a latinnyelvű időszeri sajtóterméket II. Rákóczi Ferenc adta ki s főleg a külföldet akarta vele tájékoztatni a szabadságharc eseményeiről. 1705-ben jelent meg az első szám. Kezdetben hetilap volt, később havi közlöny lett. 1711-ben megszűnt. A Rákóczi Ferencről készített kép Mányoki Ádám festménye.

2. A Magyar Hirmondó első száma /1780/

Ez az első magyar nyelvű hirlap, melynek első száma 1780. január 1-én jelent meg. Ettől számítjuk a magyar nyelvű sajtó történetének első korszakát. Ez a sajtótermék tulajdonképpen az időszeri termékek közé tartozik, mert nem naponta, hanem hetenként kétszer, szerdán és szombaton jelent meg.

A lap megindítója Ráth Mátyás volt, Pozsonyban. 1783-ig szerkesztette a lapot. Ekkor Barcafalvi Szabó Dávid vette át a szerkesztést. Utána Mátyus Péter, Révai Miklós, majd ismét Szabó Dávid szerkesztette. A lap a napi eseményeken kívül mindenféle tudományos, gazdasági és statisztikai közleményeket is hozott. 1787-től 1788-ig "Magyar Muzsa" címmel szépirodalmi melléklapja is volt.

3. A Magyar Kurir 1786. december 2.-i és 1789. jan.-i száma

"Bécsi Magyar Kurir" címen ismeretes ez a sajtótermék, amelynek első véfolyamát Szacs vay Sándor Pozsonyban indította el, de nem kapván továbbra is lapengedélyt Bécsben indította meg újból a lapot. Hetenként kétszer jelent meg nyolcadrét alakban. Melléklete is volt, amelyben nagyobbára az előfizetők verseit közölte a szerkesztő Bécsi Magyar Muzsa címmel /1787-1792-ig/. A lap a magyar felvilágosult gondolkodás egyik jelentős sajtóterméke volt.

A XVIII. század utolsó évtizede tehát a magyar sajtó születésének az ideje. Ebben az évtizedben indult meg az első irodalmi folyóirat is.

4. A Magyar Museum első kötetének címlapja /1788-89/

Magyar Museum címmel jelent meg a kassai magyar társaság közlönye, amelyről már Földy Ferenc is megállapította, hogy első irodalmi folyóiratunk. Kazinczy Ferenc, Baróti Szabó Dávid és Bacsányi János szerkesztette kezdetben. 1788. július 1-én jelent meg az első száma. Évnegyedenként jelent meg a Museum, amelynek szerkesztéséből Kazinczy 1789-ben kivált. Attól kezdve csak Baróti Szabó Dávid és Bacsányi János szerkesztette a folyóiratot. Az első számokban csak irodalmi tárgyú cikkek voltak, de a későbbiekben mindinkább több tudományos és ismeretterjesztő cikk is megjelent a szépirodalmiak mellett, sőt a női olvasók kedvéért még egy-egy zenedarab is. Öt év alatt mindössze nyolc füzetet jelent meg 2 kötetben. A folyóirat munkatársai között voltak: Ráday Gedeon, Földi János, Versegly Ferenc, Szentjóni Szabó László, Dayka Gábor, Virág Benedek, Báróczi Sándor, Barcsai Ábrahám, Simai Kristóf, Horváth Ádám és Gvadányi József.

5. A Mindenes Gyűjtemény első számának első oldala

Ez az első magyar nyelvű ismeretterjesztő folyóirat belső címlapja. Szerkesztője Péczeli József volt. 1789 július 1-től 1792 június 30.-ig hetenként kétszer jelent meg s főleg ismeretterjesztő cikkeket közölt. Utolsó két kötete már nem számokból állt, hanem évkönyvformában jelent meg. Nem annyira tudományos, mint inkább tudományokat népszerűsítő folyóirat volt.

6. Kazinczy Ferenc, az Orpheus című folyóirat alapítója és szerkesztője.

Kazinczy a magyar időségi sajtó történetében is beírta a nevét. 1790 januárjától 1791 szeptemberéig megkésve jelentek meg az Orpheus című havi folyóirat számai. A szerkesztés munkáját Kazinczy látta el Széphalmi Vince álneven. Kazinczy célja ezzel a folyóirattal a magyar nyelv tökéletesítése és a felvilágosult gondolkodás fejlesztése volt. Több fordítást is közölt az Orpheus.

A Magyar Museum mellett ez volt, a XVIII. század kilencvenes éveinek elején, második szépirodalmi folyóiratunk. Képünkön Kazinczyt láthatjuk Kreutzinger festménye nyomán.

7. Az Uránia címlapja /1794/

A felvilágosodás korának egyik jelentős időszaki sajtóterméke volt a Kármán József alapította Uránia című folyóirat. Szerkesztő-kiadója Kármán József volt, aki Schedius Lajos egyetemi tanár és Pajor Gáspár orvosnövendék társaságában indította meg 1794 elején. Céljuk volt az izlés fejlesztése, Pest irodalmi központtá emelése, továbbá "a nemzeti jellem fenntartása, erősítése és vezetése, lehetőleg eredeti munkálatok által". Jelentős programcikke a folyóiratnak "A nemzet tsinosodása" című tanulmány Kármán tollából. 133 előfizetője volt a folyóiratnak. Közel ezer lapnyi terjedelmű az Uránia három kötete. 1795 tavaszán szűnt meg a folyóirat, amelynek munkatársai között volt Csokonai is. A III. kötetben találunk Csokonai-verseket is. Az Uránia közölte Kármán "Fanni hagyományai" című művét is.

8. Csokonai, a Diétai Magyar Muzsa szerkesztője és írója. /Izsó Miklós Csokonai-szobra Debrecenben./

A magyar folyóiratok történetében Csokonai neve is helyet kap. Ő szerkesztette, írta a Pozsonyban hetenként megjelenő Diétai Magyar Muzsa című verses lapot. 1796-ban jelent meg az első szám és az országgyűlés feloszlata után megszűnt a 11. számmal, ugyanabban az évben, amikor Csokonai megindította. Csokonai eredeti és fordított műveit közölte ebben az egyedülálló folyóiratban.

9. A Tudományos Gyűjtemény első kötetének címlapja /1817/

A XIX. század első negyedének legjelentősebb havi folyóirata az 1817-ben megindult Tudományos Gyűjtemény volt. Kritikai, tudományos és történeti folyóirat volt, amelynek szerkesztői között 1827 márciusától ott látjuk Vörösmarty Mihályt is. A folyóirat 1844 decemberében megszűnt.

Képünkön a folyóirat első kötetének címlapját láthatjuk.

10. Trattner János Tamás /1789-1824/ a Tudományos Gyűjtemény kiadója

Trattner János Tamást, az első jelentős magyar könyvkiadót ábrázolja képünk. Áldozatot nem ismerve támogatta a magyar könyvkiadást. Ő volt az első kiadó, aki rendszeresen fizetett tiszteletdíjat az íróknak. Évenként száznál több mű jelent meg az ő kiadásában. Ő adta ki a Tudományos Gyűjteményt is. Könyvet is írt: "Magyarországi könyvnyomtató műhelyek az 1817-iki évben" címmel.

11. A "Koszoru, Szépliteraturai Ajándék" címlapja /1828/

A Tudományos Gyűjtemény társlapja volt a "Szépliteraturai Ajándék" című melléklet. 1828-tól "Koszoru, Szépliteraturai Ajándék" címmel jelent meg ez a melléklet 1841-ig. Vörösmarty Mihály szerkesztette 1828-tól 1832-ig és Csaba álnéven sokat dolgozott bele.

Itt említjük meg, hogy Koszoru címmel Arany János is szerkesztett egy szépirodalmi folyóiratot 1863-tól 1865-ig. Ez volt a Szépirodalmi Figyelő folytatása.

12. 1/ Kisfaludy Károly arcképe és az 2/ Auróra első kötetének címlapja

1822 jelentős dátum a magyar időszakai sajtó történetében. Ezzel az évjelzéssel jelent meg az 1821-ben alapított Aurora első kötete. Az Aurorát Kisfaludy Károly alapította bátyjának, Sándornak 400 forintos támogatásával. Kisfaludy Sándor ugyanis 1820-ban 400 forint Marczibányi-díjat kapott és ezt az összeget adta át testvérének Károlynak, hogy azzal egy irodalmi folyóiratot indítson. Horváth István szervezte meg a részvénytársaságot, amelynek kiadványa, az Aurora, tulajdonképpen 1821 őszén már megjelent, de ez első kötetet előre dátumozták 1822-re. Innen adódik az a dátum, amely szerint az Aurora indulási évi 1822. Az Aurora szerkesztője Kisfaludy Károly volt, akinek arcképét Barabás rajza nyomán láthatjuk. Kisfaludy Károly csakhamar függetlenítette a folyóiratot /zsebkönyvet/ az alapító részvénytársaságtól s 1831-ig szerkesztette. Kisfaludy Károly után Bajza lett az Aurora szerkesztője 1837-ig. Az Aurora jelentősebb munkatársai: Vörösmarty, Kölcsey, Czuczor, Toldy Ferenc, Szenvey, Zádor, Kazinczy, Berzsenyi. Az Aurora Kör tagjai: Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Toldy, Bajza, Zádor, Helmeczy.

Képünk az alapító Kisfaludy Károlyt és az Aurora első kötetének címlapját láthatjuk.

13. Illusztrációk az Aurórából.

Két illusztrációt ábrázol ez a kép, amelynek az is az érdekessége, hogy Kisfaludy Károly rajzolta.

Az egyik kép Vörösmarty: "A rom" című elbeszélő költeményének, a másik pedig ugyancsak Vörösmarty "Szilágyi és Hajmási" c. balladájának illusztrációja. Mindkét kép az Aurorában jelent meg.

14. Az Élet és Literatura első címlapja /1826/

A reformkor folyóiratai közül az Élet és Literatura című kiadványnak az volt a jellegzetessége, hogy megjelenési ideje nem volt időhöz kötött. Időnként jelent meg ez a folyóirat, amelynek legismertebb dolgozótársa Kölcsey Ferenc volt. Döbrentei, Kisfaludy Károly, Virág Benedek és Kazinczy is dolgozott a folyóiratnak. 1829-ben új nevet vett fel a kiadvány: Muzáron címmel jelent meg.

Képünkön az Élet és Literatura első címlapját láthatjuk.

15. Szemere Pál /1785-1861/ a reformkor nagynevű írószerkesztője

A reformkor magyar folyóirat-történetében és a nyelvújítási harcban mulhatatlan érdemeket szerzett Szemere Pál. Írói pályáját

versírással kezdte, majd az un. pesti triással került kapcsolatba. Lefordította Körner Zrinyijét s ezzel a magyar jambust elsőként vitte színpadra. A nyelvújítás harcban kezdettől fogva Kazinczy mellé állt és Kölcseyvel ő fogalmazta meg a Feleletet a Mondolatra /1815/. Több szót alkotott, amelyek közül nem egy mai napig is nyelvünkben használatos, mint például: regény, színész, elnök, erély, ipar, jellem, kalandor, kedély, modor, szilárd, zsarnok, stb. Dolgozott a Tudományos Gyűjteménybe és 1826-ban Kölcseyvel együtt megalapította az Élet és Literatura című folyóiratot és résztvett a Tudományos Akadémia alapszabálytervezetének kidolgozásában. Ő rendezte sajtó alá Kölcsey összes műveit. Képünkön Szemere Pál látható egy korabeli metszet nyomán.

16. A muzáron címlapja /1833/

Szemere Pál és Kölcsey Ferenc 1833-ban egy új folyóiratot alapított Muzáron címmel. Szépirodalmi, kritikai és művészeti kiadvány volt, de csak egy évfolyama jelent meg. 1834-ben megszűnt.

A rövidéletű folyóirat címét inkább nagynevű szerkesztőknek tekintélye tartja fenn.

17. A Honművész 1833. és 1839. januári számának címlapja és Madách Imre arcképe

1833-ban indult meg a Regélő című szépirodalmi folyóirat, amelynek melléklapja volt a Honművész. A Honművész két okból jelentős a magyar időszaki sajtó történetében: ebben a melléklapban közöltek rendszeresen színházi kritikákat és ennek a folyóiratnak az 1839. évfolyamában jelent meg Madách Imre első verse.

Képünkön a Honművész 1839-i évfolyamának címlapját és Madách Imre fényképét láthatjuk.

18. A Budapesti Árvizkönyv és Eötvös József

Habár nem folyóiratnak szánták, de időszakos megjelenése alapján a folyóiratok közé számíthatjuk az Eötvös József szerkesztésében megjelent Budapesti Árvizkönyvet, amelyet Heckenast Gusztáv árvizsajtó kiadó felségélyezése céljából adtak ki a magyar írók.

Képünkön az Árvizkönyv első kötetének címlapját és a szerkesztő Eötvös József arcképét láthatjuk Ybl metszete nyomán.

Az Árvizkönyv első kötete 1839-ben jelent meg. Öt kötet jelent meg a kiadványból 1839-től 1841-ig. Olvassuk el a címlapon lévő írók névsorát, kitűnik, hogy a reformkor minden jelentős írója dolgozott az Árvizkönyvbe. Ez közölte először Eötvös Karthausiját is.

19. Vajda Péter a "Garasos Tár" szerkesztője

A múlt század harmincas éveiben a folyóiratokkal párhuzamosan több füzetes kiadású időszakos közlemény jelent meg Pesten.

Ezek közül igen elterjedt volt a Vajda Péter szerkesztésében megjelent "Garasos Tár". Ez a kiadvány a külföldi olcsó, füzetes kiadványok mintájára jelent meg Lipcsében /Wigand kiadó, ahol Vajda Péter tanulmányuton volt/.

Képünkön Vajda Pétert láthatjuk /1808-1846/, Petőfi szép verssel méltatta a fiatalon elhunyt író-szerkesztőt, akit "a természet leghivebb gyermekének" nevezett.

20. Bajza József /1804-1858/ a Kritikai Lapok szerkesztője

A reformkor egyik jelentős folyóirata volt a Bajza alapításában és szerkesztésében megjelent Kritikai Lapok. Időhöz nem kötött, füzetekben megjelent folyóirat volt a Kritikai Lapok, melynek megindítását már 1826-ban tervezte Kisfaludy Károly és írói köre.

A kiadvány azonban csak 1836-ban látott napvilágot. Hét füzetet jelent meg. Megszűnt 1836-ban.

Bajza a Kritikai Lapok "Vezérszavá"-ban felsorolta vállalkozásának célját: küzdeni akar a lelkiismeretlenség, a tehetségtelenség, az önbálványozás és a baráti részrehajlás ellen. Könyörtelen kritikát követelt és ezzel elősegítette az egészségesebb irodalmi élet fejlődését. Bajza igen sokat dolgozott a Kritikai Lapokba. Legszorgalmasabb munkatársa Toldy Ferenc volt. A folyóirat számos polémiaát folytatott s ezek közül a legjelentősebb a "Pyrker-ügy".

21. A "Kritikai Lapok" címlapja /1833/

Bajza folyóiratának címlapját ábrázolja képünk. Ebben a folyóiratban jelent meg híres cikke a "Conversations-Lexikon pör" néven ismert polémiaával kapcsolatban.

22. Bajza cikkének egy része a Kritikai Lapokban a "Lexikon-pörrel" kapcsolatban.

Ebben az erőshangu kritikai cikkben Bajza támadást intézett a társadalmi kiváltságok alapján érvényesülni akaró tehetségtelen írók ellen és az "irodalmi respublica"-ban alkotni akaró tehetségek mellett. A cikk a lap 1833. I. füzetben jelent meg.

23. Toldy Ferenc /1805-1875/

A harmincas-negyvenes évek időszakai sajtójában igen jelentős szerepet vitt Toldy Ferenc egyetemi tanár, író és műfordító, aki Bugát Pállal szerkesztette az Orvosi Tár című időszakos közleményt, majd az Akadémia megbízásából a Tudománytárt és végül Bajzával és Vörösmartyval a tekintélyes Athenaeumot. Szerkesztette még a Figyelmezőt is. Ő alapította a Kisfaludy Társaságot, támogatta a Kisfaludy Társaság kiadásában megjelenő Magyar Szépirodalmi Szemlét, szerkesztette a Magyar Akadémiai Értesítőt, a Kisfaludy Társaság Évlapjait és megindította az Uj Magyar Múzeumot. Munkásságának egyszerű felsorolása is hosszú időt vesz

igénybe. Ezuttal csak az időszaki sajtó terén kifejtett munkásságát ismertettük. Ebből legjelentősebb az Athenaeum körében végzett munkája. -Képünkön Toldy Ferencet láthatjuk Barabás Miklós rajza nyomán.

24. Az Eötvös-Szalay alapította Budapesti Szemle első számának címlapja /1840/

Az 1840-ben megindult Budapesti Szemle az első olyan magyar folyóirat, amely kora fiatal tudósainak és íróinak tanulmányait közölte. Eötvös József és Szalay László alapította a folyóiratot, amelynek kiadója Heckenast Gusztáv volt. Ez volt a negyvenes évek legnagyobb terjedelmű folyóirata. 20 iven jelent meg. 1841-ben megszűnt. 1857-ben Csengeri Antal hasonló címmel indított folyóiratot, mely 1864-ben megszűnt. 1873-ban Gyulai Pál szerkesztésében újból megindult és az irodalmi Deák-párt orgánuma lett.

Képünkön az első szám címlapját láthatjuk.

25. A Kisfaludy Társaság Évlapjainak első címlapja /1841/

Kisfaludy Károly halálának évében tíz barátja: Bajza, Bártfay László, Bugát Pál, Forgó György, Helmeczy Mihály, Schedel /a későbbi Toldy/ Ferenc, Stettner György, Szalay Imre, Vörösmarty Mihály és Walther László, egyesületet alapított az elhunyt költői munkáinak kiadása és emlékművének felállítása céljából.

Ebből a társulásból alakult a Kisfaludy Társaság, amely 1841-től kezdve adta ki. Évlapjait. Ebben a kiadványban a társaság tagjainak válogatott prózai és verses műveit közölték, valamint a gyűlések jegyzőkönyveit. Az első évfolyamnak hét kötete jelent meg 1841-től 1846-ig.

Képünkön az első kötet címlapját láthatjuk.

26. A Regélő Pesti Divatlap új évfolyamának első száma /1842/

Ez a folyóirat első formájában Regélő címmel jelent meg 1833. április 1-én. Szerkesztője Rothkrepf /Mátray/ Gábor volt. Ennek a Regélő c. folyóiratnak volt a melléklapja a Honművész, amelyet előbbi képeink során már láttunk.

1842. január 1-től Mátray Regélője "Regélő Pesti Divatlap" címmel jelent meg. Kiadója: Garay János. Szerkesztője pedig Erdélyi János volt. A folyóirat munkatársai között ott olvashatjuk Petőfi nevét is. A kiadványnak nagy szerepe volt abban, hogy a női olvasóközönség figyelme a hirlapirodalom, az időszaki közlemények felé fordult.

27. Garay János /1812-1853/

Az előbb bemutatott Regélő Pesti Divatlap kiadója Garay János volt, akit ez a kép ábrázol.

Garay igen sokoldalú irodalmi tevékenységet fejtett ki. Ezuttal csak szerkesztői tevékenységével foglalkozunk. Megemlítjük,

hogy a Regélő Pesti Divatlap alapításán és kiadásán kívül ő vezette Frankenburg "Életképek" című folyóiratának egyik rovatát /Hírlapi Méh/ és ő volt a pesti zenei élet egyik nagyrabecsült irodalmi krónikása. Ő írta az első ismertetést Wagnerről a magyarországi sajtóban. A Honművész szinikritikusa volt és Dramaturgiai Füzér címmel általános színi kérdéseket tárgyaló cikksorozatot írt.

Garay János volt a múlt század negyvenes éveinek legsokirányabb és legterményesebb közírója.

28. A Pesti Divatlap három címlapja /1844/

A Regélő Pesti Divatlap 1844. júliusától Pesti Divatlap címmel jelent meg Vahot Imre szerkesztésében. 1844-1846 között Petőfi volt a segédszerkesztője. 1848 június 25-én megszűnt a folyóirat. Vahot Imre azonban Budapesti Divatlap címmel újból megindította. Radikális demokratikus hangú folyóirat volt. Ellentéte a Honderű című folyóiratnak, amely Petőfit elvakultan támadta. Ennek a folyóiratnak, a Honderűnek a címére alkotta Petőfi ezt a szellemes francia szójátékot: "Honte de rue /ez franciául azt jelenti, hogy "Utca szégyene"/.

A Pesti Divatlap a készülő szabadságharc íróinak egyik jelentős kiadványa volt.

Képtünkön a hetilap három címlapját láthatjuk. /1844, 1845. és 1847. évf./

29. A Pesti Divatlap hátsó borítólapja a korabeli "könyvujdonságok" hirdetéseiivel,

köztük Petőfi Sándor "Összes költeményei"-nek egykötetes kiadása hirdetésével a lap 1845. évf. 1. számából.

30. Vörösmarty "Gondolatok a könyvtárban" c. versének első közlése, a Pesti Divatlap 1845. évf. I. számában a 4.5. oldalon

31. Petőfi: "A jó öreg kocsmáros" c. versének első közlése a Pesti Divatlap 1845. évf. 33. számában

32. Erdélyi János /1814-1868/

A negyvenes évek sajtóéletének jelentős munkása volt Erdélyi János író, egyetemi tanár, a Nemzeti Színház igazgatója és az első, rendszeres népköltési gyűjtemény összeállítója.

Erdélyi János sokoldalú író volt. Sokirányú munkásságából most csak a szerkesztőit emeljük ki. Erdélyi szerkesztette az előbb bemutatott Regélő Pesti Divatlapot és a Kisfaludy Társaság kiadásában megjelent Szépirodalmi Szemlét /1849-ben Republica címmel lapot is szerkesztett./

Képtünk Barabás Miklós könyvomatós rajza után készült /1845/.

33. Az Athenaeum első évfolyamának címlapja /1837/

1837-ben megszűnt az Aurora s akkor indította Vörösmarty, Toldy Ferenc /Schedel/ és Bajza a reformkor tekintélyesebb irodalmi folyóiratát: az Athenaeumot.

Az Athenaeum 1841-ig hetenkint kétszer, 1841-től 1843 végig hetenkint háromszor jelent meg. Kiváló munkatársai, valamint elvszerű következetessége révén kora legtekintélyesebb folyóirata volt. Az író és tudósvilág legjobbjai előtt nyitotta meg hasábjait.

34. Vörösmarty beszámolója a pesti Nemzeti Színház 1837 aug. 22-i megnyitásáról az Athenaeum 1837. aug. 27.-i 17. számában

Az Athenaeum jelentőségét az is emeli, hogy Vörösmarty ebben a folyóiratban rakta le a magyar színházi kritika alapjait. Képünkön a pesti Nemzeti Színház megnyitásáról írt kritikáját olvashatjuk.

35. Az Athenaeum 1842. évfolyamának címlapja és az ebben az évfolyamban megjelent két Petőfi vers hasonmása

Az Athenaeumé és Bajzáé a dicsőség és érdem, hogy Petőfi versei először megjelenhettek egy folyóirat hasábjain. Az Athenaeum 1842. évf. májusi számában jelent meg a "A borozó" c. Petőfi-vers még Petrovics Sándor aláírással, majd a "Hazámban" című költemény már Petőfi névvel. Itt lett Petőfi az Athenaeum munkatársa annyi más neves magyar író, tudós, kritikus mellett, mint például: Tompa, Pulszky, Szemere Bertalan, Bugát Pál, Hunfalvy.

36. A Toldy /Schedel/ és Vörösmarty szerkesztésében megjelent "Figyelmező" címlapja /1837/

és egy oldal a Figyelmező 1839-i évfolyamából a "Budapesti Árvizkönyv" ismertetésének részletével. A Figyelmező az Athenaeum melléklapja volt.

37. Az Athenaeum egyik műmelléklete: Ferenczy István "Pásztorlány" c. szobrának képe /1839. évf. 23. szám/

Az Athenaeum műmellékleteket is közölt. Képünkön a reformkor legnagyobb magyar szobrászának: Ferenczy Istvánnak "Pásztorlány" c. szobrát ábrázolja. A folyóirat 1839. évf. szept. 22. számában részletes méltatást is közölt a szoborról.

38. Az "Életképek" címlapja a régi Nemzeti Színház rajzával

Az Athenaeum mellett a 40-es évek legnevezetesebb szépirodalmi folyóirata. Frankenburg Adolf /1811-1884/ szerkesztette. Frankenburg kezdetben Garay Regélőjének volt a munkatársa. A Regélőben közölte Budapesti Leveleit, amelyekkel a fővárosi tárca műfaját teremtette meg a honi sajtóban. 1843-ban Magyar Életképek címmel folyóiratot alapított, amelyet 1844-ben Életképek címmel hetilapként folytatott.

Az életképek volt a 40-es évek legszínesebb, legváltozatosabb szépirodalmi lapja. Ebben közölte Petőfi is utirajzait. A folyóirat melléklete volt az Irodalmi Ór, amely bírálatokat közölt. 1847 júliusától Jókai Mór szerkesztette a lapot. 1848. március 19-től május 21-ig a lap címe fölött "Egyenlőség, Szabadság, Testvériség" felirat volt s Jókai itt használta először y nélkül a nevét. A szabadságharc korában Jókai és Petőfi szerkesztette a lapot. Az Életképek munkatársai közé tartozott: Garay, Vas Gereben, Vörösmarty, Tompa, Vachott, Arany János, Pákh Albert, aki Kaján Ábel álnéven dolgozott.

39. Az életképek címlapja abból az időből, amikor Jókai szerkesztette

Jókai 1849 júliusától szerkesztette a népszerű folyóiratot, amely a szabadságharc idején cím fölött "Egyenlőség, Szabadság, Testvériség" felirattal jelent meg.

40. Petőfi Népdalai az Életképek 1844. évf. I. kötetéből

- 1./ A virágnak megtiltani....
- 2./ Szerelem, a szerelem....
- 3./ Kis furulyám....

41. Jókai "Nepean Sziget" című novellájának első része az "Életképek" 1845. évi IV. kötetében

Ez a novella indította el Jókai nevét az országos írói hírnév útján.

42. Az Életképek melléklete az "Irodalmi Ór" 1846. januári számának első oldala

Az "Életképek" irodalmi-kritikai melléklete volt az "Irodalmi Ór"-, amelyben kritikákat és híreket közöltek. Ez a szám Eötvös "Falujegyzője" c. regényének kritikáját közölte. A kritika első része látható a képen.

43. A Jelenkor 1842. évfolyamának címlapja

A negyvenes években nemcsak szépirodalmi időszakos közleményeink szaporodtak el, hanem jelentős mértékben megnőtt a politikai hetilapok száma is. Ezek közül a legtekintélyesebb a Széchenyi alapította Jelenkor.

Széchenyi ezt a hetilapot azért vélte szükségesnek, hogy ellensúlyozza Kulcsár István maradi, ósdi szellemű Hazai Tudósítások című lapját. A szerkesztést Széchenyi Kisfaludy Károlyra akarta bízni. Ennek közbejött halálával azonban a szerkesztő Helmezy Mihály lett.

A hetilap első száma 1832-ben jelent meg. 1836-tól a lap ivrét formában jelent meg. Ez volt az első ivrét-nagyságu magyar lap. Melléklapja volt megindulásától kezdve a Társalkodó. Értesítő címmel külön hirdetési rovata is volt.

A lap "Budapesti napló" című rovatát 1847-től Jókai írta. A lap 1848. júniusában megszűnt.

FELSŐOKTATÁSI JEGYZETELLÁTÓ VÁLLALAT BUDAPEST

Felelős vezető: Heitter Imre

8-2319/185/PB